

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Dariusz Kala

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

w sprawie **M. B. i S.K.**,
oskarżonego z art. 197 § 1 pkt 3 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 22 czerwca 2023 r.,
skargi wniesionej przez Prokuratora Okręgowego w Opolu
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKa 264/22
uchylającego wyrok Sądu Okręgowego w Opolu
z dnia 14 kwietnia 2022 r., sygn. akt III K 3/21 i przekazującego sprawę temu Sądowi
do ponownego rozpoznania,

**uchyla wyrok w zaskarżonej części, obejmującej
rozstrzygnięcie zawarte w pkt I i przekazuje sprawę w tym zakresie
Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania
w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2022 r., sygn. akt III K 3/21, Sąd Okręgowy w Opolu uznał S. K. i M. B. za winnych tego, że działając wspólnie, przemocą

polegającą na pododuszaniu i przytrzymywaniu, w tym za rękę, doprowadzili A. K. do obcowania płciowego poprzez odbycie stosunku płciowego z S. K. oraz odbycie z każdym z nich stosunku oralnego, tj. przestępstwa z art. 197 § 3 pkt 1 k.k. i za to, na podstawie art. 197 § 3 pkt 1 k.k. skazał M. B. na karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, a S. K., przy zastosowaniu art. 60 § 1 i 2 oraz § 6 pkt 2 k.k., na karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. M. B. został nadto uznany za winnego tego, że w dniu 11 czerwca 2020r. r. w miejscowości T., woj. (...), przy ulicy (...) nr (...) działając w celu rozpowszechnienia utrwał treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy w ten sposób, że filmował doprowadzenie A. K. przemocą do obcowania płciowego przez S. K., tj. przestępstwa z art. 202 § 3 k.k., za które skazany został na karę 2 lat pozbawienia wolności; na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. kary jednostkowe wymierzone M. B. zostały połączone i orzeczona została kara łączna 3 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności; na podstawie art. 63 § 1 k.k. dokonano zaliczenia oskarżonym okresów rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie; na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzeczono na rzecz pokrzywdzonej zadośćuczynienie poprzez zasądzenie od M. B. kwoty 20.000 zł, a od S. K. kwoty 40.000 zł.; M. B. został nadto uniewinniony od dwóch zarzutów z art. 197 § 1 k.k. Wyrok zawierał również stosowne rozstrzygnięcia w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz kosztów procesu.

Od powyższego wyroku apelację w zakresie uniewinnienia oraz orzeczonych kar wywiódł prokurator, zarzucając obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść wydanego orzeczenia w zakresie czynów z art. 197 § 1 k.k. (punkt II i III aktu oskarżenia), a to art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, polegający na uznaniu, że dowody ujawnione na rozprawie, nie są wystarczające do uznania za udowodnione sprawstwa M. B. w zakresie tychże czynów. Zarzucił nadto rażącą niewspółmierność kary jednostkowej wymierzonej oskarżonemu M. B. za przypisane przestępstwo z art. 197 § 3 pkt 1 k.k. W odniesieniu do oskarżonego S. K. prokurator zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, a mający wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, że zachodzą przesłanki do zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary, podczas gdy właściwa analiza zgromadzonego w sprawie materiału

dowodowego prowadzi do wniosków przeciwnych. Zarzucił także wobec oskarżonego S. K. rażącą niewspółmierność wymierzonej kary. W konsekwencji oskarżyciel publiczny wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania w odniesieniu do czynów opisanych w punktach II i III aktu oskarżenia, odnośnie do pozostałych czynów o zmianę rozstrzygnięcia - wobec M.B. poprzez wymierzenie kary łącznej 7 lat pozbawienia wolności, a wobec S. K. poprzez wymierzenie kary 6 lat pozbawienia wolności.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł również pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej w zakresie czynów z art. 197 § 1 k.k., od których M. B. został uniewinniony, wnosząc o zmianę orzeczenia i skazanie M. B. za te czyny oraz zasądzenie kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Środek odwoławczy wywiódł także obrońca oskarżonego M. B., zarzucając obrazę przepisu postępowania, tj. art. 7 k.p.k., polegającą na dowolnej i wybiórczej, dokonanej z naruszeniem zasady obiektywizmu, prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego, jak również naruszenie art. 167 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1a k.p.k. w zw. z art. 185 c § 1a k.p.k. poprzez oddalenie wniosku dowodowego obrońcy o ponowne przesłuchanie pokrzywdzonej w sytuacji, kiedy ponowne jej przesłuchanie w sprawie pozostawało nieodzowne, albowiem ujawnione zostały istotne okoliczności, wynikające chociażby z treści uzupełniającej opinii biegłej, których wyjaśnienie wymagało jej ponownego przesłuchania przy aktywnym udziale obrońców. Obrońca zarzucił naruszenie art. 167 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1a k.p.k. w zw. z art. 193 § 1 k.p.k. oraz art. 201 k.p.k. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o powołanie innego biegłego z zakresu psychologii w sytuacji, kiedy wydana przez biegłą opinia pozostawała niepełna i niejasna, zaś ocena stanu psychicznego pokrzywdzonej, wiarygodności składanych przez nią zeznań, skłonności do konfabulacji, podejścia do sfery seksualnej oraz pożycia intymnego, mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, wymagała wiadomości specjalnych, a sporządzona na potrzeby sprawy opinia, w znacznym zakresie została uznana przez sąd za nieprzydatną dla rozstrzygnięcia sprawy. Obrońca zarzucił nadto błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za

podstawę wydanego orzeczenia, mogący mieć wpływ na jego treść, a polegający na uznaniu, że w trakcie odbywania stosunku seksualnego w ramach tzw. „trójkąta” pokrzywdzona wyrażała jawny i stanowczy sprzeciw. W zakresie czynu z art. 197 § 3 pkt 1 k.k. obrońca zarzucił obrazę przepisu postępowania, tj. art. 7 k.p.k., polegającą na dowolnej i wybiórczej, dokonanej z naruszeniem zasady obiektywizmu, prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego, a nadto mogący mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, polegający na błędnym ustaleniu, że oskarżony dopuścił się zachowań stanowiących znamiona czynu zabronionego stypizowanego w art. 202 § 3 k.k., a także rażącą niewspółmierność kary 3 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności oraz środka kompensacyjnego w postaci zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości 20.000 zł.

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia przypisanych mu czynów, alternatywnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji lub też o zmianę zaskarżonego wyroku w części orzeczenia o karze i środkach karnych i zastosowanie instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary w stosunku do wszystkich przepisanych oskarżonemu czynów.

Wyrok sądu I Instancji zaskarżony został również przez obrońcę oskarżonego S. K., który zarzucił obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 167 k.p.k. w zw. z art. 185 c § 1a *in fine* k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. poprzez oddalenie wniosku dowodowego złożonego przez obrońcę oskarżonego w piśmie z dnia 25 lutego 2021r. o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z ponownego przesłuchania pokrzywdzonej A. K., a także obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 167 k.p.k. w zw. z art. 201 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k., wyrażającą się w oddaleniu wniosku dowodowego obrońców w przedmiocie powołania innego biegłego sądowego z zakresu psychologii, w tym poprzez przyjęcie, że opinie biegłej sądowej psycholog A. S. są jasne, podczas gdy z treści pisemnego uzasadnienia wyroku wynika, iż opinie te zostały uznane przez sąd *meritii* za nierzetelne, nieprzydatne w zdecydowanej części do poczynienia ustaleń faktycznych w sprawie. Obrońca zarzuciła również obrazę

przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k., poprzez dokonanie dowolnej, wobec braku uwzględnienia zasad prawidłowego rozumowania, wiedzy i doświadczenia życiowego, a nie swobodnej oceny dowodów z zeznań i wyjaśnień oskarżonych S. K. i M. B., zeznań pokrzywdzonej A. K. oraz ustnej opinii biegłej sądowej psycholog A. S., co w istocie skutkowało nieuwzględnieniem przy wyrokowaniu całokształtu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej, a w konsekwencji doprowadziło do błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mającego wpływ na treść orzeczenia polegający na błędnym przyjęciu, że oskarżony S. K. w dniu 11 czerwca 2020r. w miejscowości T. dopuścił się popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wskazując na powyższe zarzuty obrońca oskarżonego S. K. wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu, alternatywnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKa 264/22, dzieląc zasadność zarzutów apelacji obrońców oskarżonych M. B. i S. K., Sąd Apelacyjny we Wrocławiu . uchylił wyrok w odniesieniu do skazanych w zakresie czynów z art. 197 § 3 pkt 1 k.k. oraz w zakresie czynu z art. 202 § 3 k.k. i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania. Podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego stanowiła stwierdzona konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonej, o ile nie zajdą ku temu przeszkody z art. 170 § 4 k.p.k., przy zapewnieniu realizacji prawa oskarżonych do obrony.

Skargę na powyższy wyrok odnośnie do rozstrzygnięcia zawartego w pkt I w trybie art. 539a § 1 k.p.k. złożył Prokurator Okręgowy w Opolu, zarzucając rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, mające wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a mianowicie art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. poprzez uchylenie wyroku sądu I instancji w części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania z uwagi na konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonej A. K. w trybie art. 185c § 3 k.p.k. oraz dopuszczenia dowodu z opinii biegłego psychologa, pomimo iż podstawa uchylenia orzeczenia w tej sprawie nie wystąpiła, a wyżej opisane czynności procesowe mogły zostać wykonane w toku postępowania odwoławczego przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, wnosząc w konsekwencji o

uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 7 grudnia 2020 r., sygn. akt II AKa 264/22 w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Analiza akt niniejszego postępowania determinowała uznanie, że skarga na wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu była zasadna. Zaskarżony wyrok został bowiem wydany z naruszeniem art. 437 § 2 zd. 2 *in fine* k.p.k. Trafnie podniósł skarżący, że nie zaistniała w niniejszej sprawie żadna z wymienionych w tym przepisie przesłanek do orzekania kasatoryjnego, które może nastąpić jedynie w zdefiniowanych ustawowo przypadkach, tj. wobec wystąpienia podstaw określonych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeżeli konieczne okaże się przeprowadzenie na nowo przewodu sądowego w całości. Tego rodzaju podstaw nie wykazał zresztą i sam Sąd Apelacyjny we Wrocławiu. Podzielając stanowisko prezentowane przez obrońców w środkach odwoławczych wskazał jedynie na konieczność powtórnego przesłuchania pokrzywdzonej w stosownym trybie, z zachowaniem gwarancji procesowych przysługujących obu stronom postępowania, a więc również i oskarżonym. Przedstawił zarazem jednoznaczną intencję powtórzenia wyłącznie tej czynności dowodowej. W odniesieniu do pozostałych dowodów dopuścił natomiast możliwość ich ujawnienia w trybie art. 442 § 2 k.p.k. Oczywiście jest więc, że nie wchodziła w grę żadna z podstaw uchylenia wyroku, w tym zwłaszcza konieczność przeprowadzenia w całości przewodu sądowego. Nie wchodząc w merytorykę postępowania dowodowego, gdyż nie stanowi ona przedmiotu niniejszego postępowania, z pewnością bowiem należy uznać, że stwierdzona w toku kontroli instancyjnej za niezbędną do powtórzenia czynność dowodowa nie wpisuje się w zakres pojęciowy przesłanki w postaci „konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości”. Już sam kontekst językowy powyższego sformułowania prowadzi do stwierdzenia, że nie chodzi tu o potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego, lecz o powtórzenie wszystkich czynności w przewodzie sądowym, co

wynikać może nie tylko z przyczyn dowodowych, lecz i innych powodów procesowych. W przypadku nieprawidłowego przeprowadzenia jednego dowodu nie jest spełniony warunek ponowienia „w całości” przewodu sądowego. Wymaga podkreślenia, że poza prezentowaną wyżej sytuacją ponowienia przewodu sądowego z przyczyn dowodowych w całości sąd II instancji nie jest związany jakimikolwiek ograniczeniami co do przeprowadzenia dowodów w toku postępowania odwoławczego. Sąd ten może zatem przeprowadzić dowody w każdy z kodeksowo zdefiniowanych sposobów. Wchodzi wówczas w rolę sądu merytorycznego, do czego zobowiązuje go aktualny model postępowania odwoławczego. Podstawą orzeczenia reformatoryjnego mogą być zarówno dowody zgromadzone przez sąd I instancji, jak i dowody przeprowadzone przed sądem II instancji. W przypadku, gdy sąd odwoławczy zmienia zaskarżone orzeczenie, to w tym zakresie – wchodząc w rolę sądu *meriti* – powinien dostosować treść rozstrzygnięcia do wymogów art. 413 § 1 pkt 5 i 6 oraz § 2 pkt 1 i 2 k.p.k., a treść pisemnego uzasadnienia wyroku – do wymogów art. 424 § 1 i 2 k.p.k. (art. 458 k.p.k.) – por. np. postanowienie SN z 24.10.2017 r., V KK 265/17, LEX nr 2408341.

W świetle powyższego trafnie podniósł autor skargi, że potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego wskazana w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, a następnie dokonania ponownego oglądu całokształtu ujawnionych okoliczności mogła zostać z powodzeniem zrealizowana przez sąd II instancji, bez konieczności wdrażania trybu kasatoryjnego. Ten bowiem w zaistniałym przypadku nie posiadał stosownej podstawy prawnej. Mając zatem powyższe argumenty na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

D. P.

[a!]